

Sygn. akt I CSK 124/14

POSTANOWIENIE

Dnia 14 stycznia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tadeusz Wiśniewski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSN Hubert Wrzeszcz

w sprawie z powództwa M. C.
przeciwko S. Spółce z o.o. w K.
o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 14 stycznia 2015 r.,
skargi kasacyjnej powódki
od postanowienia Sądu Apelacyjnego
z dnia 11 września 2013 r.,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Po rozpoznaniu apelacji strony pozwanej S. Sp. z o.o. od wyroku Sądu pierwszej instancji, którym powództwo M. C. zostało w całości uwzględnione, Sąd Apelacyjny wychodząc z założenia, że w toku sprawy zaistniała przeszkoda procesowa w postaci powagi rzeczy osądzonej, postanowieniem z 11 września 2013 r. uchylił zaskarżony wyrok i postępowanie w sprawie umorzył. Jako podstawę rozstrzygnięcia wskazał art. 355 § 1 k.p.c. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, w sprawie należało uwzględnić zasadniczą okoliczność, że do rejestru postanowień wzorców umownych uznanych przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów za niedozwolone wpisana została klauzula umowna tożsama w treści z postanowieniem wzorca umowy, objętego żądaniem pozwu.

Postanowienie Sądu drugiej instancji powód zaskarżył skargą kasacyjną, zarzucając temu Sądowi m.in. naruszenie art. 479⁴³ w zw. z art. 365 k.p.c., art. 355 § 1 k.p.c. Według skarżącej, naruszenie powołanych przepisów procesowych mogło mieć wpływ na wynik sprawy.

W konkluzji skargi kasacyjnej skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się nieuzasadniona i jako taka podlegała oddaleniu.

Aczkolwiek skarżąca swoją skargą kasacyjną oparła na dwóch zarzutach związanych z drugą podstawą kasacyjną przewidzianą w art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c., to jednakże zarzuty te koncentrują się, jak wynika z uzasadnienia skargi, wokół jednej zasadniczej kwestii. Chodzi o wyeksponowaną i zarazem zakwestionowaną przez skarżącego koncepcję Sądu Apelacyjnego co do wykładni art. 479⁴³ k.p.c., stanowiącego, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania uznanego za niedozwolone postanowienia wzorca umowy do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2. Należy zgodzić się, że kwestię zakresu prawomocności rozszerzonej wyroku związanej z wpisem postanowienia wzorca umowy uznanego za niedozwolone do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2

k.p.c. w orzecznictwie Sądu Najwyższego rozstrzyga się w różny sposób. Identyczną rozbieżność zapatrywań można dostrzec i w doktrynie.

Prezentowany jest pogląd, że skutkiem wpisu postanowienia do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone jest to, iż nikt - a w szczególności konsument - nie może ponownie żądać uznania za niedozwolone tego samego postanowienia stosowanego przez tego samego przedsiębiorcę w tym samym wzorcu. Ale też i dalej, gdyż żądanie takie nie może być skierowane także przeciwko innemu przedsiębiorcy. W tym wypadku chodziłoby zatem o koncepcję, że uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone jest równoznaczne z uznaniem tego postanowienia za nieskuteczne (nieważne) we wszystkich stosunkach, w których zostało ono wykorzystane (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2003 r., III CZP 95/03, OSNC 2005, nr 2, poz. 25, uchwała tego Sądu z dnia 13 lipca 2006 r., III SZP 3/06, OSNP 2007, nr 1-2, poz. 35). To właśnie zapatrywanie zostało podzielone w zaskarżonym wyroku przez Sąd Apelacyjny. W konsekwencji w zaistniałych w sprawie realiach procesowych doprowadziło ono do odrzucenia pozwu.

Odmienne stanowisko sprowadza się natomiast do stwierdzenia, że postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone prawomocnym wyrokiem nie prowadzi do związania sądu orzekającego przy ocenianiu nawet tożsamo brzmiącego postanowienia, którym posługuje się inny przedsiębiorca w innym wzorcu umowy. Skutek związania wynikający z art. 479⁴³ k.p.c. dotyczy bowiem wyłącznie spraw odnoszących się do postanowienia wzorca umowy, co do którego uprzednio prawomocnym wyrokiem sądu został on uznany za niedozwolony (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia 2013 r., III CZP 73/13, niepublik.).

Sąd Najwyższy w obecnym składzie przychylił się do pierwszego poglądu. Pogląd ten w ostatnim czasie został wyraźnie i zdecydowanie potwierdzony postanowieniem z dnia 19 marca 2014 r., I CSK 20/14 (nie publik.), w którym podkreślono, że - wbrew odmiennym poglądom - sąd dokonuje tzw. abstrakcyjnej kontroli postanowienia wzorca umownego, a prawomocny wyrok stwierdzający uznanie za niedozwolone postanowienia wzorca umowy jest skuteczny wobec osób trzecich, co w żadnym razie nie oznacza, iż postanowienie uznane za niedozwolone,

po wpisaniu go do rejestru prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, ma charakter normy generalnej i abstrakcyjnej. Jest oczywiste, że takie ujęcie godziłoby bezpośrednio i wprost w postanowienia Konstytucji normujące kompetencje do stanowienia norm prawnych. W rozważanym wypadku nie mamy jednak do czynienia z prawotwórczą działalnością sądu, lecz z klasycznym stosowaniem prawa. Natomiast z woli samego ustawodawcy prawomocny wyrok stwierdzający uznanie za niedozwolone postanowienia wzorca umowy ma, po wpisaniu do właściwego rejestru, skutek wobec osób trzecich.

W następstwie powyższego poglądu rozszerzona prawomocność wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone (art. 479⁴³ k.p.c.) uzasadnia odrzucenie pozwu w razie wytoczenia powództwa przez inną stronę powodową przeciwko innej stronie pozwanej, jeżeli przedmiotem sporu są takie same postanowienia wzorca, jak wpisane do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOK i K, w razie zaś gdy do wpisania klauzuli doszło w toku toczącego się postępowania uzasadnia to umorzenie postępowania.

Ze względu na okoliczność, że przeszkoda w postaci powagi rzeczy osądzonej zaistniała w omawianej sprawie dopiero w toku sprawy, Sąd Apelacyjny prawidłowo postąpił uchylając zaskarżony wyrok i umarzając postępowanie w sprawie.

Wobec takiego stanu rzeczy (skarga kasacyjna podlegała oddaleniu) nie ma potrzeby procesowej ustosunkowywania się do pozostałych zarzutów zawartych w skardze kasacyjnej. Co najwyżej należy podkreślić, że na gruncie obowiązującego stanu prawnego Sąd Najwyższy nie rozpatruje jakichkolwiek środków zaskarżenia na postanowienia sądów drugiej instancji co do kosztów procesu. W tym względzie przysługuje natomiast stronom tzw. zaskarżenie poziome, tj. zażalenie do innego składu tych sądów.

Z tych zatem względów należało orzec, jak w sentencji (art. 398¹⁴ k.p.c.).